

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 6^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΛΙΒΑΔΟΠΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Ενότητα Α - Κτηνοτροφία και Προστατευόμενες Περιοχές

- Η κτηνοτροφία αποτελεί σημαντική δραστηριότητα στην Ανατολική Πελοπόννησο και ένα μεγάλο κεφάλαιο για την ανάπτυξη της περιοχής, το οποίο όμως παραμένει αναξιοποίητο. Οι κτηνοτρόφοι αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα στις συνθήκες διαβίωσης αλλά και στη διάθεση των προϊόντων. Χωρίς επιδότηση, οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις δεν είναι βιώσιμες. Απαιτείται διαφοροποίηση και εκσυγχρονισμός του κτηνοτροφικού τομέα και του τομέα παραγωγής και εμπορίας προϊόντων ζωικής παραγωγής, ώστε να αναδειχθούν οι μεγάλες δυνατότητες του κλάδου για την ανάπτυξη της περιοχής. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων από την εκτατική κτηνοτροφία. Επίσης, θα πρέπει να δημιουργηθούν αγροτουριστικές μονάδες, οι οποίες θα συμβάλουν σημαντικά στην οικονομία της υπαίθρου.
- Το πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007 – 2013 διαθέτει σημαντικούς πόρους για επενδύσεις στην κτηνοτροφία – λιβαδοπονία – δασοπονία. Βασικούς άξονες του ΠΑΑ της νέας προγραμματικής περιόδου αποτελούν η προστασία του περιβάλλοντος, η ενίσχυση της επιχειρηματικής ικανότητας και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στον αγροτικό χώρο.
- Το οικολογικό πάρκο όρους Πάρωνα και υγροτόπου Μουστού είναι μια περιοχή οικοανάπτυξης. Η εγκατάλειψη της κτηνοτροφίας στην περιοχή του πάρκου μπορεί να οδηγήσει στη μείωση της βιοποικιλότητας.
- Η κτηνοτροφική δραστηριότητα επηρεάζει την ορνιθοπανίδα και είναι συμβατή με τη διατήρηση της φύσης.
- Η κτηνοτροφία θα πρέπει να μην αντιμετωπίζεται μόνο ως οικονομική δραστηριότητα, αλλά και ως οικολογική, δεδομένου του σημαντικού ρόλου που παίζει στη διατήρηση της φύσης.

Ενότητα Β – Οικολογία Λιβαδιών και Λειμώνων

Λιβαδικά και λειμώνια φυτά – Βιοποικιλότητα

- Η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικών με τις μεταβολές της βλάστησης των λιβαδιών μπορεί να υποβοηθηθεί με τη μελέτη των ετήσιων εναποθέσεων γύρης.
- Τα ετήσια ψυχανθή έχουν υψηλή ικανότητα προσαρμογής στις εποχιακές και ετήσιες διακυμάνσεις των κλιματικών παραγόντων και παρουσιάζουν υψηλό αυξητικό δυναμικό στα φτωχά από πλευράς θρεπτικών συστατικών εδάφη των λιβαδιών της χαμηλής ζώνης.
- Το γένος της μηδικής έχει ευρεία παρουσία σε πολλά περιβάλλοντα της Ελλάδας. Η ορθή αξιοποίηση των ειδών του γένους αυτού μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη διατροφή των ζώων και παράλληλα να βελτιώσει το έδαφος μέσω της αζωτοδέσμευσης.
- Για τη βελτίωση των σημαντικών για την υδρόβια ορνιθοπανίδα ενδιαιτημάτων απαραίτητη κρίνεται η εφαρμογή βόσκησης και θερινής κοπής της βλάστησης σε επιλεγμένες τοποθεσίες.

- Η υποβάθμιση των φρυγανολίβαδων της Λέσβου οδηγεί στη μείωση του αριθμού των φρυγανικών και ποωδών ειδών και στην πλήρη επικράτηση του φυτικού εισβολέα *Oxalis pes-caprae*.
- Η πλειονότητα των taxa του tribe *Trifolieae*, που απαντώνται στο νομό Θεσσαλονίκης, είναι θερόφυτα και έχουν εξάπλωση στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου.
- Μεγάλος αριθμός φυτών συνθέτει τη χλωρίδα των λιβαδικών οικοσυστημάτων της περιοχής Λαγκαδά με μεγάλη ποικιλία οικολογικών χαρακτήρων.

Επιδράσεις της βόσκησης

- Η λελογισμένη βόσκηση έχει θετικές επιπτώσεις στην αναγέννηση της βαλανιδιάς, πιθανώς λόγω της μείωσης της ανεπιθύμητης βλάστησης του υπορόφου, με αποτέλεσμα τη μείωση του ανταγωνισμού για θρεπτικά συστατικά, υγρασία και φως.
- Τα διάφορα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά της χλωρίδας των Μεσογειακών λιβαδιών επηρεάζονται από τη βόσκηση. Η μελέτη τους αποτυπώνει σε μεγάλο βαθμό τις συνθήκες βόσκησης μιας περιοχής.
- Η έντονη κοπή ευνοεί την παραγωγή νέων φύλλων και βλαστών στα πολυετή αγρωστώδη *Phalaris aquatica* και *Dactylis glomerata*.

Παραγωγικότητα

- Η γνώση της εποχιακής μεταβολής της συγκέντρωσης των ευδιάλυτων υδατανθράκων της *Dactylis glomerata* συμβάλλει σημαντικά στη μελέτη της παραγωγικότητάς τους. Η άριστη χρήση του νερού στο είδος αυτό επιτυγχάνεται στις αρχές καλοκαιριού, όταν οι συνθήκες υδατικής καταπόνησης είναι πιο έντονες.
- Η συμβολή των ξυλωδών φυτών των λιβαδιών στη διατροφή των αγροτικών ζώων είναι σημαντική, ιδίως κατά την θερινή περίοδο.
- Με την πρόοδο της δευτερογενούς διαδοχής στα ημίξηρα μεσογειακά λιβάδια, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των παραγόμενων φυτικών υπολειμμάτων στο στάδιο του γηρασμού μεταβάλλονται, πιθανότατα ως αποτέλεσμα των αλλαγών στη σύνθεση της βλάστησης. Τα φυτικά υπολείμματα που παράγονται στα αρχικά στάδια διαδοχής έχουν μεγαλύτερο δυναμικό αποδόμησης.

Οικολογία τοπίου

- Υπάρχει συσχέτιση του μεγέθους των βαλανιδιών με τη φυτρωτικότητα καθώς και το μέγεθος των φυταρίων που προκύπτουν. Στις αναδασώσεις θα πρέπει να επιλέγονται βαλανίδια μέσου μεγέθους, αλλά για ταχεία αποκαταστάση ευνοϊκών θέσεων θα πρέπει να προτιμώνται τα μεγάλου μεγέθους βαλανίδια.
- Τα δασολιβαδικά συστήματα στο νομό Φλώρινας περιλαμβάνουν μεγάλη ποικιλία ξυλωδών και ποωδών ειδών. Κάποια από τα συστήματα αυτά βόσκονται από μεγάλο αριθμό ζώων, ενώ τα περισσότερα έχουν εγκαταλειφθεί. Οι οικολογικές υπηρεσίες που προσφέρουν είναι πολύ σημαντικές και για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η προστασία και η διατήρησή τους.

Γενικά θέματα

- Σημαντικός αριθμός αυτοφυών αγρωστωδών μπορεί να αξιοποιηθεί στην αρχιτεκτονική κήπων, στην ανθοδετική, στη φαρμακευτική, στην κτηνιατρική και στην παραγωγή ενέργειας.
- Η οργάνωση και ψηφιοποίηση των πληροφοριών που παράγονται στα συνέδρια της Ελληνικής Λιβαδοπονικής Εταιρείας αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στην πρόοδο της Λιβαδοπονίας στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς.

Γενικά συμπεράσματα ενότητας

- Τα Μεσογειακά οικοσυστήματα έχουν μακρά παράδοση βόσκησης από μεγάλα ζώα, κατά την οποία τα φυτά ανέπτυξαν μηχανισμούς προσαρμογής στη βόσκηση.
- Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην προστασία των βαλανιδοδασών στην κατεύθυνση όχι μόνο διατήρησης του είδους της βαλανισιάς αλλά κυρίως των παραδοσιακών διαχειριστικών πρακτικών.
- Ιδιαίτερη προσπάθεια πρέπει να καταβληθεί προς την κατεύθυνση επιμόρφωσης και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των Ελλήνων κτηνοτρόφων.
- Η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών στη διαδικασία εκπόνησης των Σχεδίων Χωρικής Οικιστικής Ανάπτυξης Ανοιχτών Πόλεων (ΣΧΟΑΑΠ) μπορεί να εξασφαλίσει τη συναίνεση της τοπικής κοινωνίας στην χωροθέτηση των χρήσεων γης και έργων υποδομής σε μια περιοχή.

Ενότητα Γ – Διαχείριση και Βελτίωση Λιβαδιών και Λειμώνων

- Είναι αναγκαία η εισαγωγή της έννοιας της λιβαδικής υγείας στην Ελληνική λιβαδοπονία καθώς και η εφαρμογή κατάλληλης μεθοδολογίας για την εκτίμησή της με στόχο την ποιοτική αξιολόγηση των μεσογειακών ποολίβαδων της χώρας μας.
- Η βόσκηση αγροτικών ζώων στο Δέλτα του Έβρου και σε αλπικά και υπαλπικά τοπία του Δικτύου «NATURA 2000» έχει ιδιαίτερη σημασία για τη σταθερότητα των οικοσυστημάτων και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Για την ορθολογική διαχείριση των λιβαδιών και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος χρειάζεται αναδιάρθρωση του συστήματος εκτροφής των αιγοπροβάτων στο Δ.Δ. Ασκού της επαρχίας Λαγκαδά Θεσσαλονίκης, επέκταση των καλλιεργειών με κτηνοτροφικά φυτά στο Ν. Τρικάλων και παραχώρηση για χρήση στους κτηνοτρόφους από τους Δήμους 15 στρ. το χρόνο για κάθε αίγα ή πρόβατο σε νησιωτικές περιοχές, όπως είναι η Χάλκη.
- Υπάρχει ανάγκη να ολοκληρωθεί η εθνική απογραφή των λιβαδιών της Ελλάδας.
- Έργα οδοποιίας σε μικρές κλίσεις, φορτωτές και ψεκαστικά μηχανήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν υπό προϋποθέσεις σε εργασίες βελτίωσης των λιβαδιών.
- Στις λιβαδικές εκτάσεις της Ελλάδας, το οικολογικό ίχνος υπερβαίνει κατά πολύ τη βιοϊκανότητα.
- Είναι απαραίτητη η ανακατασκευή των αναβαθμίδων για λόγους προστασίας από τη διάβρωση και διατήρησης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Ενότητα Δ – Λιβαδικά Οικοσυστήματα και Αγρια Πανίδα

- Οι πληθυσμοί του πλατωνιού στη Ρόδο παρουσιάζουν διαχρονικά μία διακύμανση ως προς το μέγεθος και την κατανομή τους στο χώρο. Το στοιχείο που επηρεάζει καθοριστικά την αύξηση ή τη μείωσή τους είναι η δυνατότητα ή μη αποτελεσματικής προστασίας και εξάλειψης της λαθροθηρίας που κατά καιρούς παρατηρείται
- Οι αποδοτικότερες άμεσες τεχνικές μείωσης της αρπακτικότητας της αλεπούς είναι η χρήση δολωμάτων με δηλητήριο υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ο πυροβολισμός

και η παγίδευση. Ως προς τις έμμεσες τεχνικές, αυτές περιλαμβάνουν τη διαφοροποίηση της κοινότητας των αρπάγων καθώς και τη χρησιμοποίηση φρακτών και σκύλων φυλάκων.

- Οι κυνηγοί με υψηλό μορφωτικό επίπεδο επιχειρούν μειωμένες εξορμήσεις για θήρα. Αντίθετα, οι νέοι κυνηγοί εξορμούν για θήρα συχνότερα.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό του συνολικού αριθμού των ακάρεων παρατηρείται στην επιφανειακή εδαφική στρώση, πράγμα που οφείλεται κυρίως στη συσσώρευση φυτικών υπολειμμάτων που συνδέονται με υψηλότερες συγκεντρώσεις οργανικής ουσίας και θρεπτικών στοιχείων.
- Τα πληθυσμιακά μέγιστα των Θυσανοπτέρων σε καλλιέργεια μηδικής εντοπίζονται την άνοιξη και το θέρος. Αντίθετα, κατά τους μήνες Ιανουάριο και Αύγουστο οι πληθυσμοί ήταν μηδενικοί.
- Στις πεδινές περιοχές ο αριθμός των Ορθοπτέρων είναι σημαντικά υψηλότερος από αυτόν των ορεινών περιοχών.
- Καταγράφηκαν για πρώτη φορά παγκοσμίως επτά taxa εντόμων επιζήμιων για τον ενδημικό θάμνο της Κρήτης *Medicago strasserii*.

Ενότητα Ε – Κτηνοτροφία και Δασικές Πυρκαγιές

- Αν και η φωτιά αποτελεί ένα περιβαλλοντικό παράγοντα ενσωματωμένο στη λειτουργία των Μεσογειακών οικοσυστημάτων, η πρόσφατη δράση της, ενδέχεται να δημιουργεί προβλήματα σε είδη και συστήματα, τα οποία δεν έχουν εξελιχθεί υπό την επίδρασή της. Η γνώση της βιολογίας των ειδών και της οικολογίας των συστημάτων που αρχίζουν να πλήττονται καθίσταται πλέον επιτακτική ανάγκη.
- Η αλληλεπίδραση φωτιάς και βόσκησης μπορεί να εκφραστεί με τη μορφή ενός μοντέλου το οποίο δείχνει την επίδραση αυτών των δύο παραγόντων στην υποβάθμιση των βοσκοτόπων και, σε ακραίες περιπτώσεις, στην ερημοποίηση.
- Στις πυρόπληκτες περιοχές της Πελοποννήσου παρατηρήθηκε: μείωση της έκτασης των βοσκοτόπων κατά 22%, ενώ υπήρξαν και πιέσεις για αλλαγή των χρήσεων γης. Υπάρχει ανάγκη να διατυπωθούν λεπτομερείς προτάσεις για τη διάρκεια απαγόρευσης της βόσκησης στις περιοχές αυτές.
- Οι διαχειριστικές προτάσεις για τις πυρόπληκτες περιοχές περιλαμβάνουν:
 - α. οικονομική ενίσχυση των κτηνοτρόφων,
 - β. απαγόρευση της βόσκησης τουλάχιστον για τρία έτη,
 - γ. αλλαγή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου για το χρόνο απαγόρευσης της βόσκησης,
 - δ. συνεργασία των φορέων οι οποίοι εφαρμόζουν διαχειριστικά μέτρα στις πυρόπληκτες περιοχές και
 - ε. πολιτική βούληση

Γενικά θέματα

- Απογραφή λιβαδιών. Δεν υπάρχει πρόγραμμα απογραφής των βοσκόμενων δασικών εκτάσεων κατά τα τελευταία έτη.
- Μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για κτηνοτροφικές μονάδες. Αφορούν μόνο τη διαχείριση της κόπρου στο στάβλο και όχι το βοσκότοπο. Προτείνεται να τροποποιηθούν, ώστε να αναφέρονται στη συνολική έκταση του βοσκοτόπου ή και του τοπίου. Τα κτηνοτροφικά πάρκα προκαλούν μεγάλη επιβάρυνση και ζημιώνουν το περιβάλλον. Η ΕΛΕ θα πρέπει να επεξεργαστεί κάποια πρόταση και να την υποβάλει προκειμένου να γίνει η σχετική τροποποίηση.